

nome značenju piše Nedelišće. Da ga tako napiše, to bi bilo snažno stilski obilježeno.

Kad tako nije uzeo u obzir sva potrebna mjerila, nije mogao dati ni dobra rješenja. Ipak je njegovo gledište primijenjeno u novosadskome pravopisu jer mu je i on bio jedan od autora. Kako su upravo tada ili nešto malo kasnije osnovane općine *Medveščak* i *Peščenica*, nazvane su zbog pravopisne odredbe *Medveščak* i *Peščenica* i tako su se likovi sa *č* znatno proširili i postali poznati. Jasno je da mi autori *Hrvatskoga pravopisa* nismo sada te likove mogli proglasiti pogriješnima, ali nismo mogli reći ni da je pogriješno *Medveščak* i *Peščenica* kad bi tako bilo da su se poštovali likovi koji su usvojeni i prema navedenom pravilu i prema tradiciji. Da nismo pogriješili, vidi se po tome što *Peščenica* kraj Siska ima samo *č*, tako piše na cestovnim pločama, tako joj je i službeno ime jer je tako i u *Narodnim novinama*, a onda i u *Imeniku naseljenih mjesta Hrvatske*. A kad sam već pogledao u taj imenik, našao sam tamo *Peščenik* kraj Koprivnice, ali i *Peščenicu* Viničku, *Peščeno* kraj Konjščine. Znam da ima i službenih imena mjesta s pogriješnim likom, ali *Peščenica* kraj Siska i *Peščenica* Vinička ne idu u tu kategoriju pa nema razloga da ta mjesta mijenjaju svoja imena.

Pojedinačne probleme s kajkavskim imenima pokušali smo riješiti prije dvadesetak godina raspravljajući u Zagrebačkome lingvističkom krugu, a ja sam nakon toga napisao članak *Kajkavsko č u književnom jeziku* (*Jezik*, XXII, str. 65-72) pa tko želi biti upućen u te probleme, neka pročita taj članak.

Stjepan Babić

PUTOKAZ PRI STVARANJU I USAVRŠAVANJU NAZIVA

(Milica Mihaljević: Hrvatsko računalno nazivlje, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 1993, 208 str.)

Dok su još nad Zagrebom slobodno kružili zrakoplovi neprijateljske nam vojske i prijetila nam opća opasnost, mlada je znanstvenica Milica Mihaljević u podrumu Zavoda za hrvatski jezik, koji je ujedno služio kao sklonište, branila i obranila svoj doktorski rad o hrvatskom računalnom nazivlju. Mlada je Hrvatska sveučilišna naklada prihvatila taj rad za tisak pošto mu je autorica dala konačni lik.

Autorica si je postavila zadatak "lingvistički i terminološki opisati računalno nazivlje koje se pojavljuje u znanstvenoj, stručnoj i popularnoj literaturi tiskanoj u Hrvatskoj, te pružiti smjernice za vrednovanje računalnih naziva" (str. 7). Izbor upravo računalnoga nazivlja zacijelo nije slučajna. Posrijedi je novo područje koje se vrlo brzo razvija i svi novi nazivi pojavljuju se najprije na engleskom jeziku (zbog toga što se je engleski u novije vrijeme nametnuo kao jezik međunarodnoga sporazumijevanja, ali i zbog snažnoga razvoja računalne tehnologije na engleskom jezičkom području, posebno u SAD). Računalstvo je upravo reprezentativno područje u kojem se najbolje očituje sustavni prodor anglicizama u hrvatski, kao i u druge jezike. Naglim širenjem računala u sve ustanove i domove širi se često i englesko nazivlje i postaju dijelom aktivnoga rječnika svakoga govornika. To je dakle područje u kojem se mogu vidjeti svi mogući tipovi engleskoga utjecaja na hrvatski stručni je-

zik, pa i na opći, i mogućnosti otpora hrvatskoga jezika tim utjecajima.

Knjiga se sastoji od dvaju glavnih dijelova: prvi je dio deskriptivan - u njemu se opisuju pojedini načini postanka računalnih naziva bez obzira na jezičnu pravilnost i prihvatljivost, a u drugom se dijelu analizira prihvatljivost i ispravnost potvrđenih naziva i mogućnost njihove zamjene boljim nazivima.

U prvom glavnom dijelu *Postanak računalnih naziva u hrvatskom jeziku* autorica polazi od općih mogućnosti postanka novih riječi u hrvatskom jeziku, zatim eliminira tipove koji se ne pojavljuju u računalnom nazivlju (a takvih je malo) te raspravlja o tipovima koji su relevantni za računalno nazivlje, a na temelju brojnih primjera iz bogatog i pomno uređenog i odabranog korpusa u kojem su zastupljene sve vrste izvora (rječnici, časopisi, udžbenici, skripta, novinski članci, slikovnice, bilješke s predavanja, programi, obavijesti od informanata itd.). Kako se radi o području u kojem je hrvatsko računalno nazivlje uglavnom stvarano na temelju engleskoga predloška, posebna se pozornost posvećuje tudicama, posuđenicama, prevedenicama, semantičkim posuđenicama. Pri utvrđivanju prevedenica i semantičkih posuđenica drži se umjerenijih kriterija, po kojima se ne zanemaruje snaga domaće tvorbe, koju također naširoko razlaže. Jasno je uočila kako je način postanka hrvatskih računalnih naziva, pa čak i onih koji su preuzeti iz engleskoga, bitno drukčiji u hrvatskom nego u engleskom jeziku. Autorica jasno ističe ulogu latinskoga jezika u hrvatskoj leksičkoj i terminološkoj tradiciji, te reaktivira tu ulogu i u

računalnom nazivlju, gdje je i u engleskom nazivu latinska osnova s engleskim dometkom. U tom se dijelu jasno ističe sva terminološka zbrka koja je nastala od prve pojave računalnih naziva, najčešće u početku u prilagođenom ili izvornom engleskom liku, zatim u mnoštvu domaćih rješenja.

Kako je smisao njezina rada upravo razrješenje te za sustav nazivlja nepoželjne zbrke, u drugom glavnom dijelu, ograđujući se često od kakvih dubljih zahvata u samu struku jer je ona lingvistica, a ne informatičarka, uspostavlja valjane kriterije, jezične i terminološke, pri vrednovanju mnoštva naziva za jedan pojam. Pošavši od nekih srpskih istraživača, nudili su joj se neka za hrvatski jezik neprimjerena načela (npr. načelo internacionalnosti), ali ih je pod utjecajem uglednoga nazivoslovca i utemeljitelja te znanstvene discipline Eugena Wüstera i hrvatskih istraživača zanemarila, dajući prednost domaćoj riječi. Na temelju izvrsnog poznavanja domaće i strane literature i kritičkoga odnosa prema svemu uspostavila je čvrsta lingvistička načela (načela s obzirom na leksički fond, proširenost, prihvatljivost, normativna načela, duljina naziva, tvorbene mogućnosti) i terminološka načela (izbjegavanje istoznačnosti, nepromjenjivost značenja, usklađenost s pojmom, terminološkim sustavom, definicijom, sustavnost, motiviranost). U pogledu uporabe stranoga ili domaćega naziva autorica se u istraživanju kritički poslužila nekim provedenim anketama, koje pokazuju da ispitanici informatičke i jezične struke češće rabe anglizme nego domaće računalne nazive, doduše informatičari još češće nego jezikoslovci. I sama je

provela jednu anketu kojom je pokazala da se lingvisti češće odlučuju za strukturu pridjev + imenica, a da su informatičari najčešće za strukturu imenica + genitiv (ili čak za uporabu anglicizma radije nego tih dviju struktura). Osobito je zanimljivo poglavlje *Pokusašaj zajedničke primjene načela za odabir naziva* (str. 164.). Najbolje je da ukratko izložimo neke njezine postupke:

Raspravljajući o istoznačnom nizu *adapter - adaptor - prilagođivač - pretvarač - pretvornik* ona odbacuje *adapter* kao izravnu posuđenicu iz engleskog, odbacuje *adaptor* kao englesko-latinski hibrid i u tom kontekstu daje prednost latinskom liku *adaptator* (koji doduše nije potvrđen u korpusu nego ga sama uspostavlja). Ali zbog načelne prednosti domaćega naziva ona preferira nazive *prilagođivač, pretvarač, pretvornik*. Kolebanje da li *prilagođivač* ili *pretvarač/pretvornik* prepušta predmetnom stručnjaku (koji mora utvrditi što bolje pojmovno odgovara) tvrdeći ispravno da su oba naziva jezično dobra, što vrijedi i za nazive *pretvarač/pretvornik*.

Pri razrješenju niza *bit - dvojjana jedinica - binarna znamenka - dvojnica* ističe prednost naziva *bit* (premda je stranoga podrijetla, lako se uklapa u hrvatski jezični sustav i ne krši ni jedno morfološko ni fonološko ograničenje, lako se od njega tvore izvedenice i složenice). Dvočlane nazive odbacuje jer se od njih ne mogu tvoriti izvedenice. Za naziv *dvojnica*, premda je domaći, tvoren prema pravilima hrvatskoga jezika i mogu se od njega tvoriti izvedenice i složenice ipak misli da se teško može prihvatiti "čak ni u biranim, znanstvenim, stručnim i školskim tek-

stovima" jer je posuđenica bit općeprihvaćena.

Knjiga je vrlo korisna svakom jezikoslovcu, informatičaru, svim ljudima koji se služe računalima pa i računalnim nazivljem. Posebno je korisna informatičarima pri stvaranju što boljšega sustava hrvatskoga računalnog nazivlja, ali može biti korisna i stručnjacima drugih struka pri stvaranju i usavršavanju hrvatskoga nazivlja drugih struka.

Kao i u svakom ljudskom djelu može se u knjizi naći pogrešaka i propusta. Na više mjesta nema zarez, a zavisna je rečenica u inverziji, na str. 90. nije jasno gdje završava Lászlov citat, na 125. str. stoji da zamjerke *ne utječu bitno*, a bilo bi bolje *ne bi bitno utjecale*. Na 67. stranici, govoreći o složenicama u hrvatskom nazivlju, navodi među mogućnostima i one s glagolskim prvim dijelom, a u razradi se to više ne spominje premda bi bilo zanimljivo upravo zbog ograničenja u hrvatskom jeziku za pojavu takva tipa složenica. Sve to bitno ne umanjuje golemu jezikoslovnu i nazivoslovnu, teorijsku i praktičnu vrijednost njezine knjige.

Marko Lukenda

NIJE PRIKAZ NEGO OCJENA

 Jeziku 41 (1993/94) 2, str. 57-63. objavio sam svoje napomene uz *Hrvatsku skladnju* (Zagreb 1993) Ive Pranjkočića. Pored pohvala koje je autor tom knjigom zaslužio i ne prešućujući njezinu vrijednost, nego je naprotiv ističući, težište sam svojega izlaganja stavio na iznošenje kritičkih pri-